

Anmeldelse:

Gedigen håndbog om arktisk politik – og en nyhed!

Af Martin Breum

Herligt veldrejet mursten af en antologi med bidrag fra både danske, britiske, amerikanske, polske, russiske, canadiske og finske forskere om en serie af de mest påtrængende problemer i det arktiske. Velegnet som opslagsværk i lang tid fremover.

Leif Christian Jensen and Geir Hønneland: *Handbook of the Politics of the Arctic*. Edward Elgar Publishing, 617 s.

Diskret placeret omme på side 388 fandt jeg en gedigen nyhed. I snart fem år har det været en udbredt antagelse, at Kinas optagelse som fast observatør i Arktisk Råd var et produkt af ganske brutale interne politiske magtkampe blandt rådets otte medlemslande – herunder Kongeriget Danmark.

Kampen var ifølge rygterne næret af canadisk og især russisk modstand mod den kinesiske indlemmelse baseret på udtalte, delvist frygtbaserede forestillinger, som først i sidste sekund blev opløst under hastige studehandler på et arktisk topmøde i Kiruna i maj 2013. Her, lyder historien, fik en celeber kreds af udenrigsministre, her-

under John Kerry, Sergei Lavrov og Karl Bildt, kun ved udstrakt diplomatisk snilde sparket Kina-sagen på plads.

Nu ved jeg, at historien er langt mere nuanceret.

Skal man tro de to unge britiske forskere Matthew Willis og Duncan Depledge, der som de første har kulegravet sagen og nu folder den ud over 20 velskrevne sider

Martin Breum er journalist og en af Danmarks førende iagttagere af udviklingen i Arktis og af rigsfællesskabet. Han er forfatter til bøgerne 'Når isen smelter' og 'Balladen om Grønland'.

i *Handbook of the Politics of the Arctic*, var det i virkeligheden ganske andre mekanismer, der førte til opfyldelse af det kinesiske ønske om observatørstatus.

Da de gik i gang, var de to forskere fra Royal United Services Institute optaget af, i hvilket omfang pressens og den offentlige debats mere alarmistiske udlægninger af Kinas interesser i Arktis spillede en rolle for den politiske beslutning, som de otte udenrigsministre tog i Kiruna; et interessant spørgsmål, ikke mindst for en journalist, der er optaget af udviklingen i vores egen del af det arktiske.

Kinas rolle i Arktis og Grønland

Kinas betydning i Grønland er som bekendt til stadig mere intens diskussion, så forståelsen for begivenhederne i Arktisk Råd rækker længere end til den historiske beslutning i maj 2013.

Det er i skrivende stund ikke mere end nogle uger siden, at min kollega Christian Brøndum, der i en lang årrække var forsvarsmedarbejder på Berlingske, på netmediet defencewatch.dk ved hjælp af fem angiveligt velplacerede, om end anonyme kilder i forsvaret kunne fortælle, at selv statsminister Lars Løkke Rasmussen i foråret 2016 personligt skulle have inter文neret for at forhindre det kinesiske mineselskab General Nice Group i at købe den nedlagte flådebase ved Grønnedal i Grønland – Grønlandskommandoens forhenværende hovedsæde, en barakby plus et lille havneanlæg opført af det amerikanske forsvar under Anden. Verdenskrig.

Statsministeriet har ikke afvist denne udlægning, Forsvarsministeriet har over for Naalakkersuisut, det grønlandske selvstyre, bekræftet General Nice Groups interesse i Grønnedal, og Forsvarets Efterretningstjeneste har i mere generelle vendinger i sin 'Risikovurdering for 2016'

luftet netop den type af bekymring over den kinesiske interesse i Grønland, der angiveligt fik Lars Løkke Rasmussen til at gribe ind.

Den danske regering og analytikerne i det danske forsvar er med andre ord ganske optaget af Kinas rolle i Arktis og i Grønland i særdeleshed, og mon ikke det er rimeligt at antage, at regeringens kontakter på den amerikanske ambassade og i Washington nærer samme interesse?

Det var derfor rigtig interessant at læse, at beslutningen i Kiruna, hvor Villy Søvndal som dansk udenrigsminister var med til at indlemme Kina i Arktisk Råds observatørkreds, efter alt at dømme blev truffet på baggrund af rigtig meget andet end overvejelser om de eventuelle sikkerhedspolitiske konsekvenser af et øget kinesisk engagement i Arktis. Alarmerne ringede ikke i Kiruna i maj 2013. Faktisk fandt der på mødet i Kiruna ifølge de to britiske forskere overhovedet ingen separat diskussion om Kinas ansøgning om observatørstatus sted blandt udenrigsministrene.

Jeg skal ikke referere alle 20 sider af deres udredning, men selve det faktum, at der var tale om en kinesisk ansøgning, blev ifølge forskerne anset for uanerkendt udramatisk og ukontroversielt i Rådets lukkede maskinrum hos udenrigsministrene og deres Senior Arctic Officials – de såkaldte SAO'er, der varetager de arktiske regeringers løbende kontakter og de mere rutineprægede møder i Arktisk Råd.

Kinas ansøgning blev ifølge de to forskere blot diskuteret i al almindelighed sammen med de andre aktuelle ansøgninger fra Japan, Sydkorea, Indien, Singapore, EU og Italien.

Styrkelse af Arktisk Råd

De otte arktiske regeringers repræsentanter var under forhandlingerne langt mere

optaget af selve Arktisk Råds institutionelle fremtid, styrke og funktionsmåde end af frygten for Kinas ambitioner i Arktis, sådan som den ellers florerede i medierne, i Kina-skeptiske tænketanke, i det russiske kommentator-lag eller som nu i dag i de øverste lag af danske beslutningstagere.

I Kiruna diskuterede man optagelsen af nye observatører som en oplagt mulighed for at styrke Arktisk Råds legitimitet, geopolitiske status og geografiske spændvidde, og som en ny, teknisk kompliceret udfordring for selve arbejdet i Rådet og dets mange videnskabelige udvalg. Arktisk Råd var stadig i 2013 kun en vårhare blandt de internationale institutioner, oprettet i 1996, og frygten for at Kina og andre ville rotte sig sammen i en eller anden alternativ arktisk form, hvis ikke de blev repræsenteret i Arktisk Råd, var en del af drivkraften i forhandlingerne.

Faktisk var det Arktisk Råd selv, der allerede i 2004 rettede henvendelse til Kina for at skabe kinesisk interesse – ikke omvendt. De to britiske forskere fortæller, hvordan den daværende formand for SAO'erne, islændingen Gunnar Pals-son, på vegne af de otte arktiske regeringer samt de arktiske folkeslag repræsenteret i Rådet rejste til Beijing for at høre, om ikke Kina ville være interesseret i en observatørpost!

Grønlands natur som memoryscape

De to norske redaktører af *Handbook of the Politics of the Arctic* hører til Norges mest fremtrædende Arktis-analytikere. Seniorforsker Leif Christian Jensen og direktør Geir Hønneland fra Fridtjof Nansen-instituttet i Oslo har med kyn- dig hånd inviteret bidrag fra både danske, amerikanske, polske, russiske, canadiske og finske kolleger om en serie af de mest påtrængende komplekser i det arktiske.

De geopolitiske forviklinger i Arktis analyseres, herunder staternes forsøg på at sikre sig retten til havbunden uden for 200-sømilegrænserne, USA's og Ruslands mulige samarbejde til søs i Arktis og klimaforandringernes indmarch i sikkerhedspolitikken, hvor Greenpeaces slagsmål med den russiske flåde over olieplatformen Prirazlomnaya i 2013 optræder som dramatisk case study.

Havretten, der er så afgørende i et stadig mere isfrit Arktis, behandles i en anden serie artikler; det samme gør de arktiske institutioner og samarbejder, som nu Kinas optagelse i Arktisk Råd, miljøreguleringen af de arktiske farvande og den internationale indsats for at bremse strømmen af forurenende stoffer fra syd.

Sidstnævnte hører til de væsentligste, men også mest sørgeligt oversete problemer i Arktis. Endelig er der otte kapitler om 'national approaches to the Arctic' – herunder Ruslands, Norges og Danmarks. (Redaktørerne Jensen og Hønneland skriver her selv; de har for nylig begge udgivet fremragende bøger om henholdsvis Norges og Ruslands arktiske tilgang på forlaget I.B. Tauris).

Afsnittet om den danske Arktis-politik vil for en del danske læsere ikke indeholde meget nyt. Danmark fremstilles bredt som en samarbejdsorienteret, gavmild tilhænger af den internationale retsorden med forståelse for nødvendigheden af et udstrakt grønlandsk selvstyre.

Annika Bergman Rosamond fra Lunds Universitet, som tidligere var tilknyttet DIIS, slår fast, at Danmarks arktiske politik gør det umuligt fortsat at forstå Danmark alene som en småstat, og på samme måde fremstilles Grønlands voksende engagement i det internationale samfund i en række præcise, men også lidt summariske betragtninger.

Den canadiske antropolog Mark Nuttall, kendt fra mange års forskning og undervisning i Grønland, skriver om 'Sub-surface Politics: Greenlandic discourses on extractive industries'. Artiklen er et par år bagefter den hastige politiske udvikling i Grønland, men stadig fremragende til forståelse af kollisionen mellem den grønlandske naturopfattelse og den moderne mine- og olieindustri tilgang til ejendomsret og landskabelige værdier.

Igen er Håndbogen topaktuel: Naalakkersuisut indledte så sent som i november 2016 arbejdet på en grønlandsk forfatning, hvor netop den enkeltes forhold til naturen ventes at blive genstand for nye forhandlinger. Folk i Grønland, skriver Nuttall, lever med naturen som "a memoirscape, that reflect, and in which are embedded, a complexity of human-environment relations, the maintenance of which is important to ensure well-being (...) This is life itself, all of creation, all that is flux and in a process of being created".

Han beskriver i en detailgrad, jeg ikke har set andetsteds, hele bredden af syns-

punkter i denne komplekse, grønlandske diskussion, hvor et engageret korps af grønlandske politikere forsøger at overbevise om råstofudnyttelsens nødvendighed, mens den mere folkelige oplevelse af forandringerne sjældent har samme volumen i offentligheden.

Jeg har ikke læst alle artikler i Håndbogens 617 sider, men det kommer jeg til. Forskydningerne i Arktis finder sted med stor hast, men heldigvis ikke hastigere, end at forskningen ofte når at producere indsigt, der ikke bare er dyb, men også aktuel som her. Håndbogen har en hård konkurrent i den ligeledes gedigne og langt mere aktuelle (og ikke mindst gratis!) *Arctic Yearbook* – se <http://arcticyearbook.com>; men Håndbogen kan udmærket anbefales netop som håndbog, velegnet som opslagsværk i en rum tid fremover. Prisen (210 britiske pund) gør den dog særligt interessant for velbeslåede institutioner, hvor mange kan glæde sig samtidig!

○ ○ ○